

Konference 2018 for klinikassistenter

Den ældre patient
Odontologi i et medicinsk perspektiv

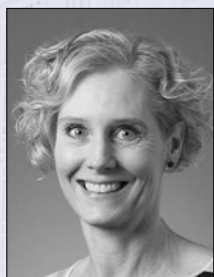
16. november 2018

Aarhus

VELKOMMEN

til Tandlægeforeningens KONFERENCE 2018 for klinikassistenter i Aarhus

Caroline Bindslev Hørsted
Faglig koordinator

Ole Thomas Marker
Konference ansvarlig

ARRANGEMENTSKOMITÉ:

Caroline Bindslev Hørsted, tandlæge, viceinstituttleder for uddannelse
Ole Thomas Marker, efteruddannelseschef, Tandlægeforeningen
Tandlægeforeningens Efteruddannelse

Den ældre patient

Konferencen for klinikassistenter 2018 har den ældre patient som tema. Konferencen afvikles sideløbende med Symposium, så tandlægen og klinikpersonalet har samme forudsætninger, når de er tilbage på klinikken.

Årets tema er valgt, fordi de fleste tandklinikker i Danmark oplever, at antallet af ældre patienter er steget betydeligt de senere år. Og der bliver ikke bare flere og flere ældre patienter – der bliver også flere og flere ældre med egne tænder, som fortsat kræver optimal behandling.

Ud fra et odontologisk synspunkt kan der være andre udfordringer ved at behandle et gammelt tandsæt end ved at behandle et yngre, ikke alene fagligt, men også etisk.

En af de største udfordringer i forbindelse med behandlingen af de ældre patienter er, at vi på klinikkerne skal kunne orientere os, når den medicinske anamnese bliver længere og længere. Skal den ældre patient have den samme lokalanæstesi som den yngre? Hvilke medikamenter skal vi passe på generelt i forbindelse med vores behandling? Hvordan undgår man at gøre skade med vores behandling?

Alle disse spørgsmål er lige så vigtige for klinikteamet som for tandlægen. I mange tilfælde er det klinikassistenten som møder patienten først og blandt andet får oplysninger om medicin. Du skal som klinikassistent kunne håndtere disse spørgsmål, og derfor er det vigtigt at opdatere viden og uddannelse løbende.

Tandlægeforeningen har tilrettelagt et konferenceprogram, hvor vi sikrer dette og hvor det klinisk relevante i behandlingen af vores ældre patienter har højeste prioritet, både fra et odontologisk samt fra et medicinsk perspektiv. Kursusgiverne er således både tandlæger og læger.

Vi glæder os til at se dig til Tandlægeforeningens Konference for klinikassistenter 2018 i Aarhus!

Caroline Bindslev Hørsted, faglig koordinator, tandlæge
Ole Thomas Marker, konferenceansvarlig, efteruddannelseschef

PROGRAM → Fredag den 16. november 2018

08.30-09.00 MORGENKAFFE

09.00-09.10 Velkommen og introduktion til program og konferencensite

Caroline Bindslev Hørsted, tandlæge, viceinstituteder for uddannelse

09.10-09.40 Årsager og behandling af de hyppigste odontogene smerter hos den ældre patient i omsorgsstandplejen

Maiken Bagger, tandlæge

Hvorfor er smerter fra munden særligt et problem for patienterne i omsorgsstandplejen? Hvilke typer af smerter ses hyppigst hos denne patientgruppe og hvilke udfordringer kan der være i tilgangen til disse patienter? Hvordan kan vi forebygge at smerterne opstår?

Sanering eller blot smertelindring – hvilke behandlingsstrategier bliver typisk brugt?

Til slut vil der blive sat fokus på eksterne faktorer, der kan have betydning for om der kan opnås et godt behandlingsresultat. Både i forhold til støttepersoner omkring patienten, men også i forhold til de rammer lovgivningen sætter. Herunder berøres gråzonen mellem stiltiende samtykke og tvangsbehandling.

9.40-10.10 Behandling af den mundtørre ældre patient

Siri Beier Jensen, institutleder, lektor, tandlæge, ph.d.

Mundtørhed er hyppigt forekommende i befolkningen, særlig blandt ældre mennesker, og tandplejepersonale vil derfor møde disse patienter i dagligdagen og skulle udrede, diagnosticere og behandle dem.

Sessionen vil omfatte en gennemgang af de hyppigste årsager til mundtørhed; lægemidler, systemiske sygdomme bl.a. Sjögren's syndrom samt bivirkninger af cancerbehandling med inddragelse af nyeste forskningsresultater. Spytopsamlingsmetoder vil også blive gennemgået, og videre udredning og diagnostik samt nuværende behandlingsmuligheder.

10.10-10.40 Håndtering af den ældre patient og dennes tænder

Esben Boeskov Øzhayat, tandlæge, lektor

Ældre har flere tænder nu end tidligere, hvilket selvfølgelig betyder, at der er flere tænder at behandle og flere behandlingsmuligheder at vælge imellem. Der kan dog være mange udfordringer forbundet med at behandle ældre patienter i praksis. Det kan være fysiske udfordringer såsom medicin og mundtørhed, men det er i lige så høj grad mentale udfordringer som vi kan have svært ved at sætte os ind i; nogle har store krav til behandlingen og andre vil slet ikke behandles. Dette kan både gøre det svært at vælge den bedste behandling og udføre selve behandlingen. Udover fokus på medicin-

skemaet er ét af de vigtigste redskaber god kommunikation. Kommunikationen på klinikken starter og slutter i venteværelset, og hele tandplejeteamet har således et ansvar for at kommunikationen bliver god. Via god kommunikation kan man vælge den bedste behandling og samtidig håndtere patienten bedst muligt. I dette oplæg tages der udgangspunkt i ældre patienter og der præsenteres muligheder for at opnå god kommunikation med ældre patienter.

10.40-11.00 PAUSE

11.00-11.40 Normale aldringsprocesser og udfordringer med alder

Jens Ulrik Rosholm, overlæge, speciallæge i geriatri og klinisk farmakologi, ph.d.

Ældre er ikke bare voksne mennesker, som har levet længere, og blevet det vi ofte kalder gamle. Med alderen følger aldringsprocesser, og ændrede måder hvorpå sygdomme viser sig på og påvirker kroppen. Endvidere er det vigtigt at gøre sig klart, at den numeriske alder ikke siger meget – det som tæller er funktionsniveauet – den fysiologiske alder.

Når en person har to eller flere længerevarende sygdomme på samme tid, kalder man det "multisygdom". Risikoen for at få multisygdom stiger med alderen, og mere end hver anden over 65 har fået konstateret flere forskellige kroniske sygdomme. Desuden er der visse sygdomme, som primært ses hos ældre – demens, osteoporose (knogleskørhed), forstoppelse og inkontinens. Sygdomme som kræver speciel udredning og behandling.

Disse sygdomme kræver ofte medicinsk behandling og det giver risiko for mange medikamenter på samme tid – polyfarmaci – der er defineret som samtidig brug af mere end fem receptpligtige og/eller ikke-receptpligtige lægemidler, som kan påvirke hinanden.

Den svære polyfarmaci, som ældre ofte er udsat for, er en særlig udfordring. Kan noget medicin seponeres? Hvordan hvis man finder indikation for yderligere medicin? Hvordan skelnes bivirkninger fra grundsygdommen?

11.40-12.00 Dentoalveolær kirurgi på den ældre patient

Simon Storgård Jensen, overtandlæge, dr.odont.

Dentoalveolær kirurgi har generelt set en god prognose – også på ældre patienter.

Hos den ældre patient kan der imidlertid være aldersrelaterede almene og medicinske faktorer, som man er nødt til at afdække og inddrage i sin planlægning af kirurgiske indgreb i mundhulen. Ligeledes kan der også være behov for, at klinikassistenten i øget omfang har fokus på patientens almene velbefindende før, under og efter behandlingen.

I visse tilfælde kan medicinske faktorer diktere at planlagt kirurgi bør udskydes, indtil den medicinske tilstand er velbehandlet. Dette kan fx være tilfældet hos patienter i blodfortyndende behandling efter nyligt hjertetilfælde. I andre tilfælde kan det planlagte kirurgiske indgreb være en medvirkende årsag til at den medicinske tilstand kommer under kontrol. Fx kan infektioner udgående fra tænder gøre det vanskeligt at justere patienters blodfortyndende behandling samt føre til svingende blod-sukker hos diabetikere, ligesom manglende tyggefunktion kan disponere til fejlernæring. Foredraget vil gennemgå punkter, der er vigtige at få belyst ved forundersøgelse af den ældre patient forud for kirurgiske indgreb, samt angive muligheder for at reducere omfanget af de planlagte indgreb. Endvidere vil der blive fokuseret på hvor klinikassistentens rolle adskiller sig i henhold til kirurgi på unge, sunde og raske patienter.

12.00-13.00 FROKOST

13.00-13.30 Udfordringer med den ældre etniske patient

Morten Sodeman, professor, overlæge

Livet i eksil er forbundet med mange udfordringer og de fleste er oplagte: sprog, sociale koder, uddannelse og arbejde. Men de fleste udfordringer er skjulte for andre. Det betyder ikke, at de er ubetydelige – tværtimod – for ensomhed, alderdom, splittede familier, sproglig isolation i familien, skjulte sårbarheder, livet som kronisk forstyrrelse og så lige tænderne, er lige så store modspillere i flygtningelivet. "De bidende kommentarer kommer først, når man har mistet tænderne", konstaterede Storm P. Foredraget giver indblik i indvandrerpatienters selvoplevede alder fra vugge til grav med og uden tænder.

13.30-14.00 Hvad betyder de demografiske og sociale forandringer i Danmark for de ældres tænder

Lisa Bøge Christensen, lektor, ph.d.

Tandsundheden blandt ældre borgere i Danmark har gennemgået en betydelig udvikling gennem de seneste årtier. De fleste personer over 65 år har i dag deres naturlige tænder, dog er der stadig en del tandløse i de ældste årgange. Det er karakteristisk for befolkningsgruppen over 65 år, at de siden barndommen har været belastet af caries, men at tænderne ofte er velbehandlede; gruppen betegnes af fagfolk derfor som "fyldningsgenerationen". Det er også den del af befolkningen som ofte går regelmæssigt til tandlæge. Der er dog store variationer både geografisk og socialt, samt med hensyn til graden af tandsundhed og på de behandlingstyper, der vælges. Endvidere er der kun beskedne muligheder for økonomisk støtte for dem, der er mindrebemidlede og har vanskeligt ved at betale tandlægeregningen, dvs. at de har svært ved at opnå de optimale behandlingsmuligheder. Og endnu værre, fra det øjeblik ældre medborgere bliver svækket, enten fysisk eller psykisk og dermed bliver afhængige af andres assistance i hverdagen, så går det hårdt ud over tandsundheden, og det går ganske hurtigt. Tænder med kroner eller andre kostbare restaureringer går til, og disse borgere oplever pludselig massive tandproblemer, som det nuværende tandplejesystem ikke er gearret til at håndtere.

14.00-14.30 KAFFEPAUSE

14.30-15.20 Hjernen og den tredje alder – hvad sker der med hjernen når man bliver ældre

Peter Lund Madsen, læge, dr.med., speciallæge i psykiatri

I dette oplæg vil Peter Lund Madsen beskrive hvordan menneskehjernen fungerer. Det er vigtig viden, for når man ved, hvordan hjernen fungerer, så har man også nøglen til besvarelse af mange af livets spørgsmål. Alt er videnskabeligt korrekt, men samtidigt let og ligetil. Peter Lund Madsen vil specielt komme ind på følgende emner:

Hvordan fungerer den raske hjerne? Hvad er vigtigst – følelser eller intelligens? Hvorfor har vi mennesker så nemt ved at blive bekymrede? Hvorfor kan man ikke slappe af på kommando? De arbejdsopgaver som hjernen skal udføre til perfektion, for at dagligdagen kan forløbe smertefrit.

Hvad sker der med den raske hjerne, når vi bliver ældre? Bliver vi klogere eller dummere med alderen? Har ældre et andet forhold til sundhedspersoner, end de unge har? Hvordan holder man hjernen i topform?

Hvad sker der i hjernen ved demens? Hvilke symptomer optræder ved demens og hvorfor? Hvordan behandler og informerer man patienter med demens? Hvorfor ser vi flere og flere patienter med demens?

15.20-15.50 Regler, tilskud og behandlingsmuligheder

Børge Hede, overtdlæge, lektor, ph.d.

Sundhedsloven og pensionslovgivningen indeholder forskellige muligheder for at ældre kan opnå økonomisk tilskud til tandbehandling. Tankerne bag lovgivningen skitseres, ligesom de muligheder og begrænsninger der er ved de enkelte ordninger beskrives. Endelig berøres hvad de aktuelle ændringer i voksentandplejens finansiering kan have på de gældende tilskudsordninger.

15.50-16.25 I hinandens hule hånd: Prioritering og social ulighed i tandplejen

Mickey Gjerris, bioetiker, ph.d.

K.E. Løgstrup sagde, at vi altid holder noget af den andens liv i vores hånd. Vi har magt over hinanden – og den magt rejser en fordring om at tage vare på den anden. Dette ideal møder den økonomiske virkelighed i en række sammenhænge i sundhedsvæsenet, blandt andet i tandplejen. Overordnet set skal der prioriteres i sundhedsvæsenet. Der er banalt sagt flere problemer end penge. Men hvordan vælges, hvem der skal hjælpes og hvem, der må sejle deres egen sø? Hvordan undgås, at de, der i forvejen er svage, bliver valgt fra? Og hvorfor er det egentlig, at tænderne er vores eget problem, mens skader fra skiture betales af den fælles kasse? De etiske udfordringer hober sig op og oven i det hele kommer spørgsmålet; Hvem bliver vi selv til, hvis vi svinger vores ansvar?

16.25-16.30 Afslutning på Konference for klinikassistenter

Caroline Bindslev Hørsted, tandlæge, viceinstituteder for uddannelse

Speakers

Børge Hede

Over tandlæge, lektor, ph.d.

Leder af Voksentandplejen i Københavns Kommune, tandlægekonsulent ved de regionale tilskudsordninger i Region Hovedstaden adjungeret lektor ved Københavns Universitet, Odontologisk Institut – fagområde – Odontologisk Sundhedstjeneste.

Esben Boeskov Øzhayat

Tandlæge og lektor på afdelingen for oral rehabilitering på Tandlægeskolen i København. Underviser i protetik, kommunikation og håndtering af den ældre patient. Esben har holdt flere kurser og foredrag for hele klinikkens personale med bl.a. med emnerne protetik og livskvalitet.

Jens Ulrik Rosholm

Uddannet læge 1989.

Ph.d. i klinisk farmakologi 1995 med "Antidepressants in General Practice".

Special læge i intern medicin, geriatri og klinisk farmakologi.

Klinisk lektor ved Syddansk Universitet.

Omfattende undervisningsvirksomhed i talrige sammenhænge indenfor geriatri og klinisk farmakologi.

37 publikationer i fig. PubMed.

Forfatter af div. oversigter og andre uddannelsesrettede skrifter.

Vejleder på diverse videnskabelige projekter.

Bestyrelsesmedlem af Dansk Selskab for Geriatri.

Overlæge på ældregeriatrik/geriatrik afd. G, OUH.

Lisa Bøge Christensen

Lektor ph.d. i samfundsodontologi, ved Tandlægeskolen i København.

Har som primære forskningsområder gennemført epidemiologiske studier af tandsygdomme og brug af tandplejesystemet, samt behandlingsmønstre med hensyn til forebyggende og behandlende tandpleje. Sådanne studier har omfattet repræsentative udsnit af den danske befolkning, både børn, voksne og ældre, men der er også gennemført en række studier af befolkningsgrupper, som er særligt udsatte for tandsygdomme. Har desuden foretaget forskningsmæssig evaluering af tandplejeprogrammer med særligt fokus på ulighed i tandsygdomme og ulighed med hensyn til brug af tandplejesystemet. Har derudover som partner i en række EU projekter arbejdet med udvikling af kvalitetsindikatorer inden for tandplejen, samt deltaget i projekt vedrørende kvalitetsindikatorer i tandplejen i

de nordiske lande. Er aktuelt partner i 4-årigt EU projekt (Horizon 2020) under titlen: ADVOCATE (Added Value for Oral Care). Er endvidere involveret i tværfagligt samarbejde i en række projekter med Institut for Folkesundhed ved Københavns Universitet.

Maiken Bagger

Uddannet fra Københavns Tandlægeskole 1998.

Leder af specialtandplejen i Aalborg Kommunes Tandpleje siden 2009 og fra 2012 leder af Specialcenter for Voksentandpleje (specialtandpleje, omsorgstandpleje og konsulentfunktion) samme sted.

Medlem af Tvangsbehandlingsnævnet.

Mickey Gjerris

Lektor, ph.d. i bioetik ved Københavns Universitet.

Han har udgivet en lang række bøger og artikler om etiske emner indenfor emner som naturetik, klimaetik og medicinsk etik.

Mickey var medlem af Det Ethiske Råd fra 2011-2016 og blandt andet formand for den arbejdsgruppe, der beskæftigede sig med prioritering i Sundhedsvæsenet.

Morten Sodemann

Professor, overlæge i Global sundhed og indvandrermedicin, Center for Global Sundhed, Klinisk Institut, Syddansk Universitet, Indvandrermedicinsk Klinik, Odense Universitetshospital.

Speciallæge i Infektionsmedicin, Ph.d. Startede Indvandrermedicinsk Klinik i 2008.

Sundhedsforskningsprojekter i Guinea-Bissau, Uganda, Zambia, Tanzania, Sudan og Cameroon. Formand for tænkeetværket globalhealthmindners.dk og næstformand i Dansk Selskab for Indvandrersundhed.

Peter Lund Madsen

Læge, dr.med., speciallæge i psykiatri.

Uddannet hos professor Niels A. Lassen, Københavns Universitet, og professor Louis Sokoloff, Laboratory of Cerebral Metabolism, National Institute of Mental Health, Bethesda, MD, USA.

Videnskabeligt arbejde med undersøgelser af hjernens aktivitetsniveauer under søvn, drømme, stress afslapning m.m.

Disputats fra 1993 omhandlende hjernens energistofskifte under forskellige bevidsthedstilstande.

Ansættelser på neurologiske, medicinske og psykiatriske afdelinger.

Udgivelser bl.a.:

Engelsksprogede videnskabelige artikler udgivet i internationale tidsskrifter.

Dansksprogede artikler, dels grundvidenskabelige, dels populærvidenskabelige.

Tv-programmer: bl.a. Hjernemadsen (DR2 1998 og 1999), Hjerner i spil (DR2 1999),

Nedtur til nytår (DR2 1999), Stuegang (DR2 2000), Sjælen på vrangen (DR2 2002),

Til dans, til vands og i luften (DR2 Ramasjang 2005), Peter Lund madsen på dannelsesrejse (DR2 2008), Forklaring følger ... (Discovery Channel 2012), vært ved Ph.d. Cup 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 og 2018 (DR2). Godt nyt fra Ghana? (DR2 2014), Brdr. Madsens tidsrejse (DR1 2016), Mesterhjemmer (DRK 2017), Superhjemmer (DRK 2018).

Radioprogram: Hjerneboksen på P1 (2013-2018).

Simon Storgård Jensen

Cand.odont. fra Københavns Tandlægeskole i 1996.

Uddannet specialtandlæge i tand-, mund- og kæbekirurgi i 2004 fra Rigshospitalet.

Fra 2001-2013 forskningstilknøttet Department of Oral Surgery and Stomatology, University of Bern, Schweiz.

2004-2005 afdelingstandlæge på Tand-Mund-Kæbekirurgisk Klinik, Rigshospitalet, herefter uddannelsesansvarlig overtandlæge først på Kæbekirurgisk Afdeling, Glostrup Hospital og fra 2010 igen på Tand-Mund-Kæbekirurgisk Klinik, Rigshospitalet.

2003-2009 næstformand i Dansk Selskab for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi.

Fra 2014 faglig og administrativ ansvarlig for Regionstandplejen i Region Hovedstaden.

Primære forskningsmæssige interesser ligger inden for implantologi, knogleregeneration, knogleerstatningsmaterialer, vækstfaktorer samt endodontisk kirurgi.

Forfatter til adskillige danske og internationale videnskabelige artikler og bogkapitler i lærebøger.

Forsvarede i februar 2017 sin doktordisputats med titlen "Grafting materials in bone repair: Experimental studies".

Siri Beier Jensen

Instituttleder, lektor, tandlæge, PhD, Institut for Odontologi og Oral Sundhed, Aarhus Universitet.

Færdiggjorde tandlægestudiet fra Københavns Universitet i 1998, ansat i privatpraksis fra 1998-2001.

Forsker og underviser indenfor fagområdet Oral Medicin med særlig fokus på spytkirteldysfunktion og mundslimhindekomplikationer som følge af cancerbehandling.

Medlem af styrekomitèen for World Workshop on Oral Medicine, bestyrelsesmedlem i International Society of Oral Oncology (ISOO) og gruppeleder af "Salivary Gland Hypofunction and Xerostomia Review Group" i Multinational Association of Supportive Care in Cancer/ISOO.

GODT AT VIDE ...

Kursussted

Konferencen afholdes den 16. november i Musikhuset, Thomas Jensens Allé 2, 8000 Aarhus.

Kursuspris

Kr. 2.500,- per deltager.

Prisen er inklusiv pauseforplejning.

Hvor tilmelder jeg mig?

Tilmelding foregår på www.tandlaegeforeningen.dk – klik på Efteruddannelse / Kurser / Konference.

Seneste tilmeldingsfrist er mandag den 12. november 2018.

Er du tandplejer, anbefaler vi i år, at du deltager på Symposium fremfor Konferencen for klinikassistenter.

Hvis du bliver forhindret eller syg

Ved afbestilling efter den 17. oktober refunderes 50 % af kursusafgiften.

Ved afbestilling efter den 2. november opkræves hele kursusafgiften.

Afbestilling skal i alle tilfælde ske via mail til efteruddannelse@tdl.dk eller via telefon 70 25 77 11.

Du er velkommen til at sende en anden deltager i stedet, blot du giver besked!

Navneskiltet sendes via e-mail

Du modtager dit navneskilt per e-mail – så vær venligst opmærksom på, at vi har din korrekte e-mailadresse ved tilmelding.

Navneskiltet skal printes på forhånd og medbringes til Konferencen, hvor der udleveres plastholder og keyhanger.

Hvor kan jeg overnatte?

Hotelreservation kan foretages via KongresKompagniet, som sikrer, at der er hotelværelser til Symposiumets og Konferencens deltagere. Du finder værelserne via dette link:

<https://kongresk.eventsair.com/ts2018/hotelreservation/Site/Register>

Hvordan kommer jeg til Aarhus?

Du kan med fordel søge oplysninger på Rejseplanen, Krak og flyselskabernes hjemmesider.

Benyt Konferencens mobile konferencensite

tf.evenzu.com/konference2018

Kan tilgås fra smartphone, tablet eller laptop med internetforbindelse

Login

Med din e-mail og password: *Efteruddannelse*

Trådløst netværk i Musikhuset

Efteruddannelse

Tandlægeforeningen

KVALITETSSTYRINGSSYSTEM

DS/EN
ISO 9001

CERTIFICERING

Amaliegade 17
1256 København K

Tel.: 70 25 77 11

info@tandlaegeforeningen.dk
www.tandlaegeforeningen.dk